

H. B.

(Povídání o Vladěnce a Jiříčkovi)

Začneme asi trochu netradičně: Vladěncin dědeček byl komunista. Do strany vstoupil hned po válce z čistého přesvědčení. A uměl krásně klapat zubama. Tak moc to Vladěnka, která mu sedávala na klíně, nezvládala ani náhodou. Pořád se prý usmíval a lidi si ho vážili.

Podle jeho dcery Dáši v osmašedesátém nesouhlasil se vstupem vojsk na naše území a s normalizací už vůbec ne, ale byl už starý a hlavně příliš zásadový, než aby přiznal vlastní chybu a ze strany vystoupil. Vladěnka si oproti tomu myslí, že se prostě bál. „On se, myslím, jako člověk nechával dost ovlivňovat...“ zaváhala, „...babičkou, tedy jako svou ženou...“ Tak kdo ví, jak to vlastně bylo.

Byl dokonce tak poctivý, že zakázal dceři Dáše studovat, protože by musela do Prahy a ta kazí mládež. Určitě by začala pít a toulat se po nocích a to není nic pro slušný lidi. A on by ji ještě ke všemu musel živit. Tak se radši vyučila soustružnicí. Pěkně pod jeho dohledem.

V podstatě vystavěl Motorlet, byl nejlepším chovatelem králíků široko daleko a to, že byl ve straně, mu nepřinášelo žádné výhody. Dáša vyprávěla, že když se na pile již dlouhou dobu zdrželi s dodávkou dřeva a on se byl zeptat, kde je problém, nějaká úřednice, když si uvědomila, s kým má tu čest, se hned začala omlouvat: „Kdybychom věděli, že je to pro vás, bylo by to samozřejmě vyřízeno okamžitě...“ Možná ani nestihla dořici větu, protože Vladěncin dědeček byl komunista opravdu ze zásady a žádnou protekci nestrpěl.

Poselství příštím generacím: respekt.

Teď pana K. a Vladěnku na chvíli opustíme a podíváme se do vísky nedaleko té jejich, v blízkosti Prahy se také nacházející. Pan B. je sice také váženým občanem, ale zároveň jedním z největších statkářů v okolí - s komunismem toho tedy moc do činění nemá. Za druhé světové války tu dělal starostu a v rodinných legendách se traduje, že to on přivedl do Prahy armádu generála Vlasova. Bohužel tomu žádné jiné prameny nenasvědčují, a tak když to dnes jeho syn Jiří vypráví, neubrání se zbytek rodiny úsměvu. Po válce dostal pan B. nabídku na prodloužení starostování, ale to už se chápali moci komunisté, se kterými nechtěl mít nic společného.

V roce 1956 zavřeli jeho syna Jiřího. Zločin byl jasný: jako kulak se neoprávněně vloudil na státní statky v pohraničí v oblasti dnešní nádrže Lipno a tam se odvážil, nesmějte se, celých šest let pracovat. Pak si naštěstí někdo všiml jeho původu a neprodleně o tom zpravil úřady. Je přeci podezřelý, že si syn bývalého sedláka, tedy v podstatě kapitalista, našel práci zrovna v pohraničí! Co kdyby chtěl uprchnout na Západ?! K tomu mu bylo samozřejmě připočteno ještě to, že se před napuštěním lipenské vodní nádrže rozhodl, že zachrání tamní zemědělskou techniku, a povolil lidem ze státního statku v Třebonicích, aby si všechny užitečné věci odtamtud odvezli. Takovou drzost svět ještě neviděl, a tak za to milý Jiří dostal celých pět let, po dvou ho ale

H. B.

naštěstí pustili na amnestii.

Jiří si po propuštění z vězení našel ve své rodné vsi sličnou děvče, které si ale nenechalo nikdy nic líbit, a tak se mladý pár odstěhoval k Litoměřicím daleko od strašlivé tchyně, která některé vlastnosti se svou snachou Jarkou možná sdílela. Především si také do ničeho nenechala mluvit...

Jiřímu s Jarkou se postupně narodily čtyři děti. Jaruška, Jiříček, Martínek a Petřík. Jiříček nás bude zajímat asi nejvíce. Rodina si žila poměrně spokojeně - daleko od centra veškerého dění. Jiří, zřejmě poučen ze své minulosti, si dával pozor a snažil se příliš nezviditelňovat, protože čtyři děti jsou čtyři děti a on - často nemocný - by byl přímo pohromou pro rodinu, kdyby se ještě nechal zavřít.

Atmosféra: Ora et labora.

A přišel rok 1968. Jarka nikdy nenosila krátký sukně, protože vždycky měla tlustý kolena, Dáša se v nich přímo vyžívala. Také si pochvalovala svobodu v tanci - už nemusíte tancovat vždy v páru, můžete zvednout nožky - prostě ráj. Sem tam zajít do divadla - to měly rády obě. Jarka je zdravotní sestra. Dáša šije deštníky. Sluníčko. Nádhera. Snad to nikdy neskončí.

Toho léta je sotva osmiletý Jiříček se svou starší sestrou na prázdninách u prarodičů. 21. srpna brzy ráno vzbudil Jiříka křik: "Panímámo! Panímámo! Vstávejte! Jsme obsazený!" Tedy studená sprcha hned po ránu.

Zase několik kilometrů jinde, tentokrát na západ. Tříletá Vladěnka je pevně vklíněna do náruči svého táty. Stojí na rohu své ulice a té, která v té době byla ještě hlavní. Kolem nich projížděly tanky. A hrozně to všechno dunělo.

Po cestě z Litoměřic do Prahy se řítí starý stejš. Rodiče si jedou pro své děti. Desetiměsíčního Petříka nechali doma s dědečkem - Jarčiným tátou, ale Martínek jede s nimi. Občas musí uhýbat ze silnice do příkopu, aby nebránili v průjezdu tankům. „A jak sme byli zvyklý doma nadávat na ty Rusáky, tak sem Martina radši chytla do náruče, aby to neviděl a nevypláz' na ně třeba jazyk..." Šlo o domácnost, kde občas bylo možno vidět létat talíře, tudíž si jistě umíte představit rychle houstnoucí atmosféru v těsném autě, řítícím se k obsazené Praze.

Děti jsou dovezeny domů. Neuběhne ani deset dní a škola začíná. Jiříček s Jaruškou chodí každý den ráno do nedalekých Ploskovic. Tentokrát ale v zámečku, v jehož jedné budově se vyučuje, bydlí vojáci a před ním stojí krásný tank. Jasně lákadlo. Zvláště když ti vojáci jsou tak hodní. Do hry se určitě zapojila i Jaruška, protože v té době byla horší než kterýkoliv kluk. Mělo se to změnit zanedlouho, ale o tom až za chvíli.

Děti si tedy chodily po škole hrát s vojáky, kteří ale byli smutní z toho, že jim nikdo nechtěl dát najíst. Naštěstí mezi dětmi byl jeden statečný kluk - snad deváták - a ten doma ukradl peníze a všechny je utratil za chleba, který

H. B.

nebohým vojákům rozdal. Statečný zachránce pro malého Jiříka, ale doma se na to asi dívali jinak...

Nedlouho po začátku školního roku začali rodiče uvažovat o emigraci, ale Jaruška začala postonávat. Revmatická horečka. Šup do nemocnice. A ani ji nesmíte navštěvovat. V deseti letech hrozná rána. Pro rodiče zrovna tak. Jaruška je od té doby ryze holčičí. Bolesti kloubů přetrvávají a Jiříček i se svou rodinou zůstává v Čechách. A pak se hranice uzavřely.

Sluníčko už nesvítí. Nastala doba šedi. Vladěnka si hraje doma se svými prarodiči, když maminka musí do práce, a asi by už začala navštěvovat školku, kdyby se o ni hodná babička nechtěla starat. Jiříček se na vesnici určitě taky nenudí. Bydlí v krásném domě, kde je spousta památek po Němcích, kteří se po válce museli vystěhovat. Vladěnce vozí občas domů tatínek jako zásobovatel potravin banány, mandarinky a různé jiné věci, které ostatní děti nemají, ale nesmí se o tom moc mluvit.

Tancovat se může zase jenom v páru, nosí se dlouhý sukně, ale to Jarku nezajímá, protože ta ty krátký stejně nikdy nenosila. Chodit do divadla začíná být zase dobrodružství. Boj o to, kdo najde víc protistátních narážek.

Závěr: Nastávají špatný časy.

Vladěncin strýček je ve straně, aby mohl studovat, jinak by tam snad nešel. Tatínek - pan K. s klapacíma zubama - mu stejně jako Dáše celé mládí vštěpoval, že politika je svinstvo a ať se do ní určitě nemíchaj. Pak si ho pozvali před komisi. Páni z výboru a prý co si myslí o vstupu vojsk Varšavské smlouvy na naše území. Pokrčení rameny. „No, moc se mi to nelíbí.“ Zapsali si to. Odešel domů. Vystoupil ze strany. Školu nedodělal. Poté - pro stranu naprosto nezajímavý - úspěšně vystřídal mnoho povolání i žen, rozhádal se s příbuznými a po nějaké době zemřel.

Vladěnka nastoupila do první třídy. A Jiříček do šesté. Teď už chodili do stejné školy. Stará panímáma zemřela, a nic tedy nebránilo v návratu na rodný statek. A ještě pantátu zaopatří v jeho stáří. No není to pěkné? S Jiříkovým mladším bráchou Martínkem chodila Vladěnka dokonce do stejné třídy. Znalí se. Věděli o sobě. Tak to na vesnici chodí. Oba měli s Jiříkem stejnou soudružku učitelku na občanskou nauku a oba si z ní pamatují úplně stejně. Nic. Poučení z krizového vývoje a další jsou jen mlhavé pojmy kdesi daleko. Proč taky. „Byla to kráva. A mojí ségře dala jednou facku!“ žalovala Vladěnka.

Další společný bod: Jarka i Dáša si na ni byly stěžovat. On člověk asi musel bejt fakt hroznej, aby mohl učit něco tak děsivýho...

Jinak se nic neděje. Samé šedé myšky. Na Jiřího si stěžovala nějaká soudružka, že prý jel pro SVOJE seno STÁTním traktorem. Jak jinak. Ale problémy z toho nebyly. Vladěnce zemřel dědeček s klapacíma zubama. Sám od sebe. A

H. B.

Jiříkovi taky. I když jeho dědeček zubama neklapal tak krásně. Pochováni jsou jen několik desítek metrů od sebe. Starý pán ze statku řádně pomazán v rodinné hrobce. Pan K. - jako správný materialista - v urně za sklem.

Stav: zmíráme.

Vladěnka nastoupila na gymnázium. Její třídní učitelka - milá, sympatická, bezruká paní - jednou vstoupila do třídy a spustila: „Tak, děti, všechny jsem vás přihlásila do Svazu československo-sovětského přátelství. Nic s tím nemůžete dělat - je to jen pro vaši budoucnost. Můžete s tím leda tak nesouhlasit. Žádný jiný výhody z toho pro vás neplynou. Roční příspěvek činí dvacet korun československých.“ A tak Vladěnka, která se úspěšně vyhnula Pionýru i spartakiádě, musela chtě nechtě kapitulovat.

A pak se rozešla se svým klukem a on se šel opít a v nočních hodinách urval tomu krásnému vysochanému sovětskému vojáčkovi na náměstí ruku a provozoval různé jiné ošklivé protisocialistické věci. A tak ho zavřeli. A on tam četl a přečetl celou ruskou literaturu a prej je krásná...

Jiřík byl v té době na vojně. Krátce předtím složil maturitu na střední zemědělské a byl poněkud rozvolněn tamními mravy. Sice si kvůli maturitě musel ostříhat vlasy, ale k přijímači stejně přišel s ohrnutými rukávy u košile, a co hůř: měl na sobě džíny! Člověk by se ani nedivil, kdyby k tomu všemu měl ještě v puse žvejkačku. „Chudák z vesnice,“ pomysleli si dva jeho budoucí spoluvojáci z východního Slovenska.

Časem se začínaly dít v Polsku hrozné věci. Schylovalo se k další kontrarevoluci, tak proč zase jednou nepovolat vojska Varšavské smlouvy, že? Jenomže tentokrát pod ně spadal i Jiříček, kterému začaly růst vousy, který povyroste o posledních pár centimetrů a který nedávno přestal kouřit, protože všichni běhali rychleji než on. Tak tedy armáda se usídlila u polských hranic. Mají čas se uklidnit, než tam vtrhnem. Naštěstí se uklidnili, protože kdyby ne, co by se stalo? „Poláci nejsou jako my, ti by bránili svoji zemi zuby nehty, žádný mírumilovný demonstrace, jako to bylo tady.“

Možná mu zase jednou bylo líto nebohých vojáků, kteří u nás byli onoho srpna a ještě dýl, protože oni taky nechtěli střílet do lidí, chtěli si jen co nejrychleji odsloužit vojenskou službu, ale rozkaz je rozkaz. Co by se stalo, kdybyste ho neuposlechli?

A pak se Jiříček s Vladěnkou začali potkávat častěji a pak spolu začali chodit, a když už spolu byli nějaký ten pátek, začalo to vypadat, že režim padne. A všude po Praze už visely letáky, protože už byl listopad 1989 a Jiříček měl jet s Pražskými dopravními podniky, kde pracoval, na výlet do Mikulova, kde tou dobou nevisel leták ani jeden. Protože to bylo blízko hranic s Rakouskem, bydleli tam převážně komunisté a vůbec samí spolehliví lidé a navíc to bylo tak daleko od Prahy, že tam zřejmě ani rádiová vlna nedolétla. Tak ho vyslali, aby napravit tu chybu, a on nejdřív večer hodně pil a ráno se vydal rozvěšovat. Lidi

H. B.

tam na něj prý koukali jako na vraha nebo nejlíp jako na naprostýho šílence, když tam v sedm ráno pochodoval se svýma dlouhýma vlasama...

Vladěnka tou dobou už byla jistě v Díle, kde pracovala, a tam se také kopírovalo, co to dá. Tentokrát hlavně letáky, ale prý opisovala na blány i zakázané knihy, ale prý moc nechápe, jak to někdo mohl číst... Sedmnáctý listopad proseděla s kamarádkami ve vinárně za rohem od Národní třídy, a když se odtamtud večer vypořádaly, doma je čekaly vystrašené rodiny, jestli se jim prý něco nestalo. Slečny nebo spíš mladé paní vůbec netušily, že se jen pár kroků od nich něco odehrálo...

A pak se zvonilo a Jiříček šel při jedné demonstraci vedle Smoljaka v první řadě a hlavně zvolili Havla a začali se vyřizovat restituce, a jestli neumřeli, tak tam v malé vísce u Prahy na statku po panu B. Jiříček se svým bráchou Petříkem vesele hospodaří dodnes...